

Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 18 Закону
України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та
членів їх сімей» щодо забезпечення гарантування виплати грошової
допомоги для вирішення соціально-побутових питань
сім'ї загиблого військовослужбовця»
*(реєстр. № 15455 від 30.07.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці представлено результати аналізу пропозицій, передбачених проєктом Закону України «Про внесення змін до статті 18 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо забезпечення гарантування виплати грошової допомоги для вирішення соціально-побутових питань сім'ї загиблого військовослужбовця» (реєстр. № 15455 від 30.07.2026).*

***Ключові слова:** грошова допомога для вирішення соціально-побутових питань, сім'я загиблого військовослужбовця, соціальний захист військовослужбовців.*

Вступ

Питання забезпечення належного рівня соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей набуває особливої актуальності в умовах збройної агресії проти України. Пріоритетним питанням залишається забезпечення підтримки сімей військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби, оскільки втрата члена сім'ї, який забезпечував або суттєво сприяв її матеріальному добробуту, створює для родини не лише значні моральні, а й додаткові соціально-економічні труднощі. У зв'язку з цим важливим напрямом державної політики є забезпечення чітких, доступних та гарантованих механізмів реалізації соціальних прав таких сімей, зокрема щодо отримання належних їм грошових виплат та інших видів державної підтримки.

Основна частина

Метою проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 18 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо забезпечення гарантування виплати грошової допомоги для вирішення соціально-побутових питань сім'ї загиблого військовослужбовця» (реєстр. № 15455 від 30.07.2026) (далі – законопроект), як зазначено у пояснювальній записці, є гарантування виплати грошової допомоги для вирішення соціально-побутових питань сім'ям загиблих військовослужбовців¹.

¹ Про внесення змін до статті 18 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо забезпечення гарантування виплати грошової допомоги для вирішення соціально-побутових питань сім'ї загиблого військовослужбовця: Проєкт Закону України (реєстр. № 15455 від 30.07.2026). Картка законопроекту. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/70425>

Законопроектом пропонується статтю 18 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» доповнити частиною сьомою, відповідно до якої у випадку смерті військовослужбовця право на отримання матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань у розмірі його місячного грошового забезпечення гарантується членам його сім'ї за умови, що відповідна виплата не була здійснена військовослужбовцю за життя в порядку, визначеному законодавством.

Розглянувши законопроект, вважаємо за доцільне висловити таке.

Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань є окремим видом матеріального забезпечення військовослужбовців. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 р. № 704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб»² керівники державних органів у межах асигнувань, що виділяються на утримання державних органів, мають право надавати один раз на рік військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), особам рядового і начальницького складу матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань у розмірі, що не перевищує їхнього місячного грошового забезпечення (підпункт 3 пункту 5).

Наказом Міністерства оборони України від 07.06.2018 № 260³ (далі – наказ) встановлено, що розмір матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань, порядок її виплати встановлюються за рішенням Міністра оборони України виходячи з наявного фонду грошового забезпечення, передбаченого в кошторисі Міністерства оборони України (пункт 7 розділу XXIV наказу).

У разі смерті (загибелі) військовослужбовця належне та не виплачене йому до дня смерті (загибелі) грошове забезпечення (у тому числі одноразові додаткові види грошового забезпечення, право на які у військовослужбовця виникло включно до дня його загибелі (смерті)), після здійснення актового запису про смерть такого військовослужбовця виплачується особі (особам), визначеній (визначеним) особистим розпорядженням на випадок полону (пункт 2 розділу XXX наказу).

У 2026 році виплата зазначеної матеріальної допомоги здійснюється з урахуванням наявного фонду грошового забезпечення та виключно за підставами, визначеними дорученням Міністра оборони України від 4 січня 2026 року № 38/уд. Текст згаданого доручення відсутній у відкритих джерелах, однак на офіційному вебсайті Міністерства оборони України

² Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 р. № 704. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF#Text>

³ Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам : Затверджено наказом Міністерства оборони України від 07 червня 2018 року № 260; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 червня 2018 р. за № 745/32197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text>

містяться відповідні роз'яснення⁴. Так, у 2026 році матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань виплачується у розмірі місячного грошового забезпечення військовослужбовця, до якого включаються: посадовий оклад; оклад за військовим званням; надбавка за вислугу років; щомісячні додаткові види грошового забезпечення (крім винагород), на які військовослужбовець має право на день підписання наказу про надання цієї допомоги. Відповідно до згаданого доручення Міністра оборони України матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань у 2026 році надається, зокрема, сім'ям військовослужбовців, які захоплені в полон (крім військовослужбовців, які здалися в полон добровільно), є заручниками, інтерновані в нейтральних державах або зникли безвісти. Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань надається при настанні події у 2026 році або у грудні 2025 року за умови, що право на отримання матеріальної допомоги не було реалізовано у рік настання такої події, а саме у разі смерті військовослужбовця, його дружини (чоловіка), дітей або батьків⁵.

Отже, право на матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань пов'язано із проходженням військової служби, наявністю відповідних бюджетних асигнувань та дотриманням встановленої процедури її призначення і виплати.

Висновки

Законодавство не визначає матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань як безумовну гарантовану виплату. Її надання пов'язується, зокрема з наявністю відповідних бюджетних асигнувань, визначенням підстав для її виплати та дотриманням установленого порядку її призначення. Водночас право на таку допомогу не виникає автоматично лише у зв'язку із фактом проходження військової служби, а її розмір і порядок виплати визначаються з урахуванням наявного фонду грошового забезпечення та відповідних рішень уповноважених суб'єктів.

У зв'язку із цим положення законопроекту, відповідно до якого у разі смерті військовослужбовця право на отримання матеріальної допомоги у розмірі його місячного грошового забезпечення «гарантується» членам сім'ї, фактично передбачає встановлення нової соціальної гарантії, яка за своєю правовою природою відрізняється від чинного механізму надання зазначеної допомоги. Водночас законопроектом не врегульовано питання щодо умов виникнення такого права, порядку визначення кола осіб, які матимуть право на виплату, строків та процедури її здійснення, а також джерел і механізму фінансового забезпечення відповідних видатків.

Крім того, потребує уточнення формулювання щодо виплати допомоги членам сімей військовослужбовців за умови, що вона «не була отримана у порядку, визначеному законодавством», оскільки за чинним нормативно-

⁴ Матеріальна допомога військовослужбовцям для вирішення соціально-побутових питань у 2026 році. Вебсайт Міністерства оборони України. URL: <https://mod.gov.ua/news/materialna-dopomoga-vijskovosluzhbovczyam-dlya-virishennya-soczialno-pobutovih-pitan-u-2026-rocz>

⁵ Там само.

правовим регулюванням сама по собі можливість отримання матеріальної допомоги не означає виникнення у військовослужбовця безумовного майнового права. Тому необхідно чітко визначити за яких юридичних фактів таке право вважатиметься набутим військовослужбовцем і, відповідно, може перейти до членів його сім'ї у разі смерті.

З огляду на викладене, вважаємо, що мета законопроекту щодо посилення соціального захисту сімей загиблих військовослужбовців є суспільно значимою. Водночас для її належної реалізації запропоновані положення потребують доопрацювання у частині визначення юридичних підстав виникнення права членів сім'ї на відповідну виплату, порядку та строків її здійснення, а також джерел фінансування.

Врахування наведених вище зауважень, на нашу думку, може бути предметом подальшого експертного обговорення.

**Дослідницька служба
Верховної Ради України**

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*